

Yrd. Doç. Dr. Vesile Ömürbek Yrd. Doç. Dr. Hayrettin Usul

Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde Etkin Olan Etkenlerin Faktör Analiziyle İncelenmesi

Yrd. Doç. Dr. Vesile ÖMÜRBEK
Yrd. Doç. Dr. Hayrettin USUL
Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF.

Özet

Bu çalışmada muhasebe meslek elemanlarının, muhasebe mesleğinin seçiminde etkin olan etkenler ile bu etkenlerin belirli bir format izleyip izlemedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, muhasebe mesleğinin seçiminde etkin olan 19 etken belirlenmiş ve bu etkenler arasındaki ilişkilerde karşılıklı bir etkileşim olup olmadığı faktör analizi yardımıyla incelenmiştir. Yapılan incelemede muhasebe mesleğinin seçiminde etkin olan bazı etkenler arasında yüksek derecede bir korelasyon olduğu görülmüştür. Bu korelasyon düzeyi muhasebe mesleğinin seçiminde etkin olan etkenlerin aynı derecede önemli olmadığını ve bazı etkenlerin daha şiddetle ağır bastığını göstermektedir. Yapılan faktör analizi çalışması sonucunda muhasebe mesleğinin seçiminde kişinin meslekle ilgili düşünceleri ilk sırayı almaktadır. Mesleğin yapısından kaynaklanan etkenlerin bireyin muhasebe mesleğini seçimindeki etkisi ikinci sırayı oluşturmakta ve çevresel etkenlerin şiddeti ise üçüncü sırada bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe meslek mensubu, meslek seçimi, faktör analizi.

Abstract (Analyzing The Effective Factors On Selecting Accountancy As An Occupation)

In this study, the factors, affecting accountants on choosing their occupation have been investigated. The study has also examined whether those factors follow a particular format. In order to accomplish those tasks, 19 main factors have been determined and the factor analyses has been applied to understand the existence of an interaction among the factors. The findings of the analyses highlight that there is a strong correlation between some of the factors. The correlation level suggest that not all the factors are equivalently important whereas some of them are strongly significant. The results of the study show that personal judgments about the job are more important than the other factors. The factors, related to accountancy and the environmental factors are ranked as the second and the third important factors, respectively.

Key Words: Accountant, job selection, factor analysis.

1. Giriş

Meslek; bireylerin hayatlarını kazanmak için yaptığı ve belli bir eğitimle kazandığı bilgi ve becerilere dayalı faaliyetlerin tümüdür. Diğer bir ifadeyle meslek, bireylerin kendini ve

yeteneklerini geliştirmeye yoludur ve bu yol, bireyin kişilik özelliklerini, hayallerini, hayat görüşünü ve değerlerini belirler. Bireyler seçmiş oldukları meslekle de aynı zamanda kendine belli

bir çalışma ortamı ile belli bir yaşam biçimi belirlemiş olur.

Bireyin istek ve hayalleri, cinsiyeti ve fiziksel özellikleri, meslek hakkında bilgi düzeyleri, çevrenin etkisi ve düşünceleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin beklentisi ve kendisi hakkındaki düşünceleri, kişinin okul başarısı ve öğretmenlerin düşüncesi, mesleğin toplumdaki yeri, getirisi ve mesleğe olan talep, ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler, çalışma alışkanlıkları, mesleki olgunluk düzeyi, benlik kavramı, özel yetenek ve zekâsı, gibi etkenler kişinin meslek seçiminde oldukça etkin olacaktır. (Temel; www.maltepe.edu.tr)

Bireylerin meslek edinmesinde karşını-za çıkan bir başka etken ise mesleki olgunluk düzeyleridir. Mesleki olgunluk, bireyin yaşına uygun karar vermesi ve mesleki gelişimin görevleriyle baş etmeye hazır olmasıdır. Diğer bir ifadeyle mesleki olgunluk; bireyin kendi ilgi, yetenek, değer, kişilik özellikleri ve beklentilerine uygun meslek seçebilmesidir. Bu bağlamda birey; kendi ilgi, yetenek, değer, beklenti ve kişilik özelliklerine uygun olarak meslek seçiminde bulunduğu, kişinin ruh sağlığı, mesleki ve özel hayatı da etkilenmektedir.(Çoban; 2005: 10-15)

Bireylerin meslek seçiminde etken olan unsurların incelendiği bu çalışmada örnek model olarak muhasebeciler seçilmiştir. Bu amaçla ülkemizde gerek bağımsız gerekse bağımlı olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmesinde etkin olan etkenler üç başlık altında faktör analizi yardımıyla irdelenmiş, ulaşılan bulgular sonuç bölümünde özetlenmiştir.

2. Meslek Seçiminde Etkin Olan Etkenler

Bireylerin meslek seçiminde etkin olan etkenleri bireyin meslekle ilgili düşüncelerine ait etkenler, meslekten kaynaklanan etkenler ve çevresel etkenler olarak üç grupta inceleyebiliriz. İncelenen bu etkenlerin ağırlıkları bireyden bireye değişmekte ve bireyin beklentilerine, kariyer planlarına, yeteneklerine,

karakteristik yapılarına, inançlarına, değerlerine, fiziksel özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre farklılık arz edebilmektedir. (www.fsu.edu)

2.1. Kişinin meslekle İlgili Düşüncesine Ait Etkenler

Bireyin meslek seçiminde, bireyin yeteneği ve becerisi gibi unsurlarla, bireyin seçeceği meslekten beklentileri de oldukça etkindir. Örneğin, seçilen mesleğin her zaman aranılan düzeyde olması, bağımsız çalışabilme imkanı sağlaması, prestij sağlayacağı düşüncesi, gelecekte daha da gözde bir meslek olacağı kanısı ve ofis ortamında çalışılması, yaratıcılığını kullanma isteği, mesleği sağlayacağı sosyal statü gibi unsurlarla, bireyin seçeceği mesleğe olan ilgi ve yetenekleri meslek seçiminde oldukça etken olurken, bireyin yaşı ve psikolojik olgunluk düzeyi ile yaşamı, kendisini ve meslekleri tanıdıkça değerlerini değiştirmekte ve bu da meslek seçimindeki yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. (Davis and Winters; 2007: 38-40)

Ancak, seçeceği meslekle ilgili olarak başlangıçta olumlu düşünen bir birey, meslek seçiminden sonra yaşanan bazı olumsuz gelişmeler sonucunda düşüncesini olumsuz yönde değiştirebilmektedir. Örneğin, bu çalışmanın konusu olan muhasebe mesleğini başlangıçta olumlu yönleriyle seçen çok sayıda kadın meslek mensubu terfilerde subjektif davranılması, erkek muhasebe meslek elemanlarına daha fazla fırsat verilmesi ve aynı işi yapan ve de aynı seviyede olan erkek meslek elemanlarından daha az ücret alması gibi olumsuzluk nedenlerle mesleğini değiştirmek zorunda kalmaktadır. Özellikle ataerkil aile toplumlarında bu olgu kendisini daha fazla göstermektedir.(Uşul;2007:75-77)

Kişinin meslek seçiminde oldukça etkili olan bir başka etken ise kararsızlıktır. Bunlar, kendileriyle ilgili bilgiye sahip olmadıklarından dolayı sahip olduğu ilgi, yetenek ve mesleki değerleri yeterince ayırtmamasından kaynaklanan kendini yeterince tanıyamama etkisi, kendilerini tanıyacakları meslekler ve çeşitli çalışma

alanları konusunda yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanan mesleki ve alan bilgisi eksikliği, seçilecek meslek hakkında sahip olunan yanlış ve akılcı olmayan inançlar ile aile bireylerinin ya da meslek seçimi arifesinde olan bireyin kendine yakın gördüğü kişilerin arzu ve istekleri ile kendi arzu ve isteklerinin örtüşmemesinden kaynaklanan dışsal çatışmalar şeklinde görülmektedir. (Çakır; 2004:4-7)

2.2. Meslekten Kaynaklanan Etkenler

Bireyin meslek seçimini etkileyen etkenlerden bir diğeri ise, seçilen meslekten kaynaklanmaktadır. Seçilen mesleğin çalışanlara sağladığı kazanç, çalışma saatleri ile çalışma saatlerindeki esneklik, iş gereği seyahat olanakları veya düzeyi, işin sakın iş veya heyecanlı bir iş olması ve seçilen meslekte aile bireyelerine zaman ayırabilme imkanı sağlaması gibi çeşitli etkenler meslek seçiminde etkili olmaktadır. (Ahmadi ve Diğerleri; 1995: 17-24)

Bireyin meslek seçimini etkileyen etkenlerden belki de en önemlisi meslek seçiminde bulunacak bireyin cinsiyetidir. Çünkü bazı meslekler (Örneğin hemşirelik veya ebelik mesleği) kadın mesleği olarak kabul edilirken; bazı meslekler (Örneğin bekçilik veya şoförlük mesleği) erkek mesleği kabul edilmektedir. Bunun nedenleri ise; bir toplumda veya sosyal sistemde kadınlar ve erkekler bazı ortak değerleri paylaşmalarına rağmen, farklı benlik geliştirme süreçlerine maruz kalmalarındandır. Dolayısıyla bu farklılık erkelerin ve kadınların farklı beklenti ve ihtiyaçlara sahip olma isteğinden dolayı farklı tutum ve davranışlar göstermelerine neden olmaktadır. Bu tutum ve davranışlar kişinin meslek seçiminde de etkisini göstermektedir.(Uyguç; 2003: 93-103)

2.3. Çevresel Etkenler

Bireyin meslek seçiminde etkili olan etkenlerden bazıları da çevresel etkenler olarak sınıflandırabiliriz. Meslek seçimi aşamasında olan bir birey seçim kararını verirken, ailesinden, öğretmenlerinden,

okuldaki arkadaşlarından ve çevresinde oluşan enformasyonun etkisinde kalmaktadır. Ancak, bunlardan en fazla etkili olanı aileden etkilenme şeklindedir. Yapılan çok sayıda araştırmalar ebeveynlerin, çocuklarının meslek seçimi üzerindeki direkt etkilerini ortaya koymuştur. Özellikle bu etki, çocukların ergenlik döneminde daha fazla ortaya çıkmaktadır. (Bükam;www.bahcesehir.edu.tr)

Ailenin ekonomik ve kültür düzeyinin yüksek olduğu ailelerde gençler yetenek ve ilgileri doğrultusunda meslek seçimine yönlendirilirken, ekonomik ve kültürel olanakları elverişsiz olan aileler ise çocuklarını kısa zamanda büyük kazanç getirecek ve itibar sağlayacak moda mesleklere yönlendirmektedirler. (Razon; <http://notcozum.sitemynet>) Bu yönlendirmeler geleneksel aile yapılarında daha fazla olmaktadır. Bu durumda aile bireyleri çocuğunun kendi kişisel yapısı, yetenekleri, kendi norm ve değerlerinden çok kendi ihtiyaç veya arzularına göre hareket etme eğilimindedir.(Grubb; September 2002: 35-43) Ayrıca, anne ve babalar kültürel düzeylerinin yanı sıra aile ilişkilerinde sergiledikleri demokratik, otoriter ve kabul edici gibi tutumları değil, mesleki gelişimini destekleyici tutum ve davranışları da çocuklarının mesleki gelişim süreçlerini ve mesleki karar verme davranışlarını etkilemektedir. (Hamamcı ve Hamurlu; 2005: 55-69)

3. Muhasebe Mesleğinin Seçiminde Etkin Olan Etkenlerin Faktör Analiziyle İncelenmesi

Bu bölümde, yukarıda teorik olarak verdiğimiz etkenlerin muhasebe mesleğinin seçimindeki etkinlikleri faktör analizi yardımıyla incelenmesi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmesini etkileyen etkenler ile bu etkenlerin önem derecelerinin tespiti amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada uygulanan yöntem aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.1. Araştırmaya Dahil Edilen Muhasebe Meslek Mensuplarının Seçilmesi

Bu çalışma tesadüfi olarak seçilen 317 muhasebe meslek mensubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan muhasebe meslek mensupları Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çorum, Denizli, Edirne, Isparta, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Muğla ve Zonguldak illerinde faaliyet göstermektedir.

3.2.2. Anket Formunun Hazırlanması

Araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan anket formundaki soruların belirlenmesinde ilgili literatür ve bu konuda daha önce gerçekleştirilen çalışmalar dikkate alınmıştır. Anketi oluşturan sorular tespit edildikten sonra taslak anketteki sorular araştırma, araştırmanın amaçları ve hipotezleri ile karşılaştırılmıştır. Bu şekilde anket sorularının araştırmanın amaç ve hipotezleri ile uyumlu olup olmadığı belirlenmiştir. Hazırlanan anketler muhasebe meslek mensuplarıyla yüz yüze görüşme şeklinde yapılmış ve değerlendirmeye uygun 309 anket formu elde edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada alternatif hipotezler test edilmiştir. İstatistiksel analiz sonucu “Kabul” ya da “Ret” edilen hipotezler, alternatif hipotezlerdir. Araştırma amaçları çerçevesinde araştırmayla ilgili geliştirilen hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

HA1: Bağımsız olarak çalışma imkânı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA2:İşten ayrılma halinde aynı meslek kolunda her zaman iş bulabilme imkânı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA3: Mesleğin prestij sağlaması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA4: Ofis ortamında çalışma imkânı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA5: Gelecekte fırsatlar yaratması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA6:Çalışma saatleri esnek olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA7:Çalışma koşullarının iyi olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA8:Çevreden etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA9: Gelirinin yüksek olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA10: Okulda hocalardan etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA11: Rutin bir iş olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA12: Sakin bir iş olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA13:Çocuklara daha çok zaman ayırabilme imkânı olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA14: Başka bir iş bulamamak muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA15:Çalışma saatlerinin diğer işlere oranla daha az olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA16: Seyahat imkânı olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA17:Eşle aynı işte çalışmak muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA18: Baba mesleği olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

HA19:Eşinden etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkindir.

3.4. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan bireylerin demografik yapıları ile bu kişilerin muhasebe mesleğini seçiminde etki eden etmenlerin

analizi aşağıda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik yapıları aşağıda tablolar yardımıyla verilmiştir.

3.4.1. Araştırmaya Katılan Kişiler Hakkında Genel Bilgiler

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Meslek Mensubu Sayısı	Yüzde
Kadın	54	17,5
Erkek	255	82,5
Toplam	309	100,0

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetleri Tablo 1’de de görüldüğü gibi, % 17,5’i kadın, % 82,5’i de erkek şeklinindedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Ünvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	Meslek Mensubu Sayısı	Yüzde
Serbest Muhasebeci	163	52,8
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	138	44,7
Yeminli Mali Müşavir	1	0,3
Cevapsız	7	2,3
Toplam	309	100

Araştırmaya katılan 309 kişi ünvanlarına göre incelendiğinde % 52,8’i Serbest Muhasebeci, % 44,7’si Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve %0,3’ü ise Yeminli Mali Müşavir olarak faaliyette bulunmaktadır.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Meslek Mensubu Sayısı	Yüzde
Lise	70	22,7
Yüksekokul	75	24,3
Lisans	150	48,5
Yüksek Lisans	6	1,9
Cevapsız	8	2,6
Toplam	309	100

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının eğitim durumları ise % 22,7’si lise mezunu, % 24,3’ü yüksekokul, % 48,5’i üniversite mezunu ve % 1,9’u da lisansüstü mezunu şeklinde sıralanmaktadır. Bu araştırmaya katılan üniversite mezunu muhasebe meslek mensuplarının çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Kıdem Yılına Göre Dağılımı

Kıdem Yılı	Meslek Mensubu Sayısı	Yüzde
1-5 yıl	75	24,3
6-10 yıl	65	21,0
11-15 yıl	46	14,9
16 yıl ve üstü	114	36,9
Cevapsız	8	2,6
Toplam	309	100

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının % 24,3'ünün kıdem yılı 1-5 yıl, % 21'inin kıdem yılı 6-10 yıl, % 14,9'unun kıdem yılı 11-15 yıl ve % 36,9'unun ise 16 yıl ve üstü olarak sıralanmaktadır.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekline Göre Dağılımı

Çalışma Şekli	Meslek Mensubu Sayısı	Yüzde
Serbest	283	91,6
Bağımlı	22	7,1
Cevapsız	4	1,3
Toplam	309	100

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının % 91,6'sı serbest çalışırken, % 7,1'i bağımlı olarak görev yapmaktadır. Bu araştırmada serbest çalışanların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

3.4.2. Muhasebe Mesleğinin Seçiminde Etki Eden Etkenlerin Analizi

Muhasebe mesleğini seçmede etki eden etkenler önem derecelerine göre 5'li likert ölçeği üzerinde değerlendirilmiştir. Mesleği seçmede etki eden etkenler ile ilgili ölçekte 1 hiç etkilemiyor 5 tamamen etkili anlamına gelmekte olup Friedman Çift Yönlü Anova Testi yapılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmesinde etki eden etkenler Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6: Muhasebe Mesleğini Seçmede Etki Eden Etkenler

Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde Etki Eden Etkenler	Ortalama	Standart Sapma
Bağımsız olarak çalışma imkânına sahip olduğu için	4,09	1,0771
İşten ayrılmam halinde aynı meslek kolunda her zaman iş bulabilme imkânı olduğu için	3,71	1,2222
Mesleğin prestij sağladığını düşündüğüm için	3,59	1,2752
Ofis ortamında çalışıldığı için	3,55	1,2719
Gelecekte fırsatlar yaratacağı için	3,42	1,2353
Çalışma saatleri esnek olduğu için	3,08	1,4030
Çalışma koşulları iyi olduğu için	3,00	1,3140
Çevremden etkilendiğim için	2,58	1,2814
Geliri yüksek olduğu için	2,49	1,2678
Okulda hocalarımdan etkilendiğim için	2,41	1,3076
Rutin bir iş olduğu için	2,39	1,3250
Sakin bir iş olduğu için	2,13	1,2821
Çocuklarıma daha çok zaman ayırabileceğim için	2,11	1,2677
Başka bir iş bulamadığım için	2,03	1,3213
Çalışma saatleri diğer işlere oranla daha az olduğu için	1,93	1,1761
Seyahat imkânları olduğu için	1,91	1,1068
Eşinde aynı meslekte çalıştığı için	1,86	1,2437
Baba mesleği olduğu için	1,66	1,1595
Eşinden etkilendiği için	1,58	1,0332

Not: (i) n=290; (ii) ölçek 1 kesinlikle katılmıyorum 2 katılmıyorum 3 kararsızım 4 katılıyorum 5 kesinlikle katılıyorum, (iii) Friedman çift yönlü Anova testine göre ($K^2 = 1590,500$; $p < 0,001$ sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Tablo 6'daki sonuçlara göre seçmede etki eden etkenlerden ilk sırayı araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini 4,09 ortalama ile bağımsız olarak çalışma imkânına sahip olmak almaktadır. İkinci

sırada 3,71 ortalama ile işten ayrılma halinde aynı meslek kolunda her zaman iş bulabilme imkânı olduğu için muhasebe mesleğini seçmede etki eden etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü sırada ise 3,59 ortalama ile mesleğin prestij sağlaması muhasebe mesleğini seçmede etki eden etkidir. En az etki eden etkenler ise 1,66 ortalama ile baba mesleği

olması ve 1,58 ortalama ile eşden etkilenme gelmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmede etkili olan etkenler ile ilgili hipotezlere ilişkin testler ise aşağıdaki Tablo 7’de verilmiştir. Hipotez-leri test etmek amacıyla “Tek örnek t- testi” kullanılmış olup, $\alpha = 0,05$ ve test değeri olarak orta değer olan -3- alınmıştır.

Tablo 7: Muhasebe Mesleğini Seçmede Etkili Etkenler İle İlgili Hipotezler

Hipotezler	N	Ort.	Standart Sapma	t değeri	P	Sonuç
Bağımsız olarak çalışma imkanı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A1})	309	4,09	1,0713	17,896	<0,001 0,000	Kabul
İşten ayrılma halinde aynı meslek kolunda her zaman iş bulabilme imkanı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A2})	309	3,70	1,2197	10,168	<0,001 0,000	Kabul
Mesleğin prestij sağlaması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A3})	306	3,59	1,2646	8,227	<0,001 0,000	Kabul
Ofis ortamında çalışma imkanı muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A4})	308	3,53	1,2845	7,364	<0,001 0,000	Kabul
Gelecekte fırsatlar yaratması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A5})	307	3,42	1,2329	6,064	<0,001 0,000	Kabul
Çalışma saatleri esnek olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A6})	308	3,05	1,3991	0,733	>0,001 0,464	Ret
Çalışma koşullarının iyi olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A7})	307	2,99	1,3086	-0,087	>0,001 0,931	Ret
Çevreden etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A8})	306	2,57	1,2737	-5,835	<0,001 0,000	Kabul
Gelirinin yüksek olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A9})	306	2,47	1,2652	-7,320	<0,001 0,000	Kabul
Okulda hocalardan etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A10})	308	2,41	1,3100	-7,830	<0,001 0,000	Kabul
Rutin bir iş olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A11})	308	2,38	1,3105	-8,174	<0,001 0,000	Kabul
Sakin bir iş olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A12})	306	2,15	1,2792	-11,619	<0,001 0,000	Kabul
Çocuklara daha çok zaman ayırabilme imkanı olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A13})	308	2,09	1,2455	-12,764	<0,001 0,000	Kabul
Başka bir iş bulamamak muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A14})	307	2,02	1,2946	-13,226	<0,001 0,000	Kabul
Çalışma saatlerinin diğer işlere oranla daha az olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A15})	307	1,93	1,1585	-16,109	<0,001 0,000	Kabul
Seyahat imkanı olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A16})	307	1,89	1,0857	-17,821	<0,001 0,000	Kabul
Eşle aynı işte çalışmak muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A17})	305	1,85	1,2198	-16,429	<0,001 0,000	Kabul
Baba mesleği olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A18})	307	1,65	1,1363	-20694	<0,001 0,000	Kabul
Eşinden etkilenme muhasebe mesleğini seçmede önemli bir etkidir (H_{A19})	306	1,58	1,0154	-24,434	<0,001 0,000	Kabul

Not: (i) n=309 (ii) tek örnek test -t- testi

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmede etkili etkenler ile ilgili hipotezlerden

ikisi ret edilmiştir. Diğer hipotezler kabul edilmiştir. Tablo 7’de görüldüğü gibi bağımsız olarak çalışma imkânı muhasebe

mesleğini seçmede önemli bir unsurdur. Ayrıca işten ayrılma halinde aynı meslek kolunda her zaman iş bulabilme imkanı ile, mesleğin prestij sağlaması, ofis ortamında çalışma imkanı, gelecekte fırsatlar yaratması da muhasebe mesleğini seçmede önemli etkenlerdir. “Çalışma saatlerinin esnek olması muhasebe mesleğini seçmede önemli bir unsurdur” ve “Çalışma koşullarının iyi olması muhasebe mesleğini seçmede etkili bir etkidir” şeklindeki hipotezler ise ret edilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmelerinde etkili olan etkenlerin faktör analiziyle incelenmesi ise aşağıda verilmiştir.

Faktör analizi, veriler arasındaki ilişkilere dayanarak verilerin daha anlamlı ve özet bir biçimde sunulmasını sağlayan çok değişkenli istatistiksel analiz türüdür. Faktör analizinin amacı esas olarak değişkenler arasındaki karşılıklı etkileşimin kökenini araştırmaktır. Faktör analizi uygulamalarında en çok kullanılan teknik ise “Asal bileşenler analizi”dir. Bu analiz; çok sayıda değişkene ilişkin analiz sonuçlarının yorumlanması ve özetlenmesinde kullanılmaktadır. Genel olarak değişkenler arasındaki bağımlılık yapısının yok edilmesi ve/veya boyut indirgeme amacıyla kullanılan asal bileşenler analizi başlı başına

bir analiz olduğu gibi, başka analizler için veri hazırlama tekniği olarak da kullanılmaktadır.(Tatlıdil; 1996: 138)

Faktör analizine başlamadan önce muhasebe mesleğinin seçiminde etkili olan etkenlerin kendi aralarındaki korelasyonu incelenmiş ve bazı etkenler arasında yük-sek derecede korelasyon olduğu görülmüştür. Bazı etkenler arasındaki yüksek korelasyon düzeyi uygulamaya katılan muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmede etkili olan etkenler arasındaki bazı etkenlerin diğerlerine göre daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. İlgili verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığının testi için ikinci yöntem olan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi, analizimizde % 75,5 gibi olması gereken minimum değer olan %50'nin bir hayli üzerinde çıkmıştır. Bu da verilerimizin faktör analizi için uygun bir veri seti olduğunu göstermektedir. Bu durum bir faktör analizinin yapılmasının mümkün olduğunu ve bunun sonucunda anlamlı gruplar oluşturabileceğini ifade etmektedir.

Faktör analizinde varimax rotasyonlu asal bileşen faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucu Tablo 8'de görüldüğü gibi meslek mensuplarının bu mesleği seçerken etkili olan etkenler üç grup altında toplamak mümkün olmuştur.

Tablo 8: Meslek Mensuplarının Muhasebe Mesleği Seçerken Etkin Olan Etkenlere İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Amaçlar	Faktörler		
	1	2	3
Kişinin Meslekle İlgili Düşüncesine Ait Etkenler			
Meslek mensubunun işten ayrıldığında aynı meslekte her zaman iş bulma imkanı	0,77		
Bağımsız çalışma imkanı olması	0,76		
Mesleğin prestij sağlayacağı düşüncesi	0,71		
Gelecekte yeni fırsatlar yaratması	0,60		
Ofis ortamında çalışılması	0,58		
Meslekten Kaynaklanan Etkenler			
Çocuklarıma daha fazla zaman ayırabilme imkanı		0,74	
Çalışma saatlerinin diğer işlere oranla daha az olması		0,65	
Çalışma koşullarının iyi olması		0,64	
Seyahat imkanlarının olması		0,63	
Sakin bir iş olması		0,61	
Gelirinin yüksek olması		0,45	
Çalışma saatlerinin esnek olması		0,40	
Rutin bir iş olması		0,34	

Çevresel Etkenler			
Eşinde etkilenme			0,79
Okuldaki hocalarından etkilenme			0,64
Eşi ile aynı işte çalışma isteği			0,60
Çevreden etkilenme			0,50
Baba mesleği olması			0,35
Başka bir iş bulamama			0,32
Varyans (%)	16,40	14,76	11,20
n = 309	Toplam Varyans:		% 42,36
KMO = 0,755	Barlett Testi = 1361,643	Anlamlılık (p): < 0,001	

Tablo 8'de görüldüğü gibi faktör analizi sonucu uygulamaya katılan meslek mensuplarının bu mesleği seçmelerinde etkili olan etkenlerle ilgili olarak oluşturulan üç grup toplam varyansın %42,36'sını açıklamaktadır. Faktör analizi sonucu oluşturulan gruplar Kişinin Meslekle İlgili Düşüncesine Ait Etkenler, Meslekten Kaynaklanan Etkenler ve Çevresel Etkenler şeklinde adlandırılmıştır. Tablo 8'de de görüldüğü gibi "*Kişinin Meslekle İlgili Düşüncesine Ait Etkenler*" faktörü; meslek mensubunun işten ayrıldığında aynı meslekte her zaman iş bulma imkanı, bağımsız çalışma imkanı olması, mesleğin prestij sağlayacağı düşüncesi, gelecekte yeni fırsatlar yaratması ve ofis ortamında çalışılması etkenlerini kapsamakta olup, toplam varyansın % 16,40'ını açıklamaktadır.

İkinci faktör olan "*Meslekten Kaynaklanan Etkenler*" toplam varyansın % 14,76'sını açıklamakta olup; çocuklarına daha fazla zaman ayırabilme imkanı, çalışma saatlerinin diğer işlere oranla daha az olması, çalışma koşullarının iyi olması, seyahat imkânlarının olması, sakin bir iş olması, gelirin yüksek olması, çalışma saatlerinin esnek olması ve rutin bir iş olması etkenlerini kapsamaktadır.

Üçüncü faktör ise "*Çevresel Etkenler*" faktörü olup; eşinde etkilenme, okuldaki hocalarından etkilenme, eşiyile aynı işte çalışma isteği, çevreden etkilenme, baba mesleği olması ve başka bir iş bulamama etkenlerini kapsamaktadır.

4. Sonuç

Meslek seçimi bireyler açısından oldukça önemlidir. Seçilen meslek, bireyin bundan sonraki yaşamlarını da dizayn

edecektir. Kendi bilgi, beceri, yetenek ve arzularına göre meslek seçiminde bulunan birey, seçmiş olduğu mesleği ifa ederken mutlu olacak ve yapmış olduğu işten zevk alacaktır. Buna karşılık, meslek seçiminde hatalı davranan veya kendi istek ve arzularına ve de yeteneklerine göre meslek seçiminde bulunamayan bireyler, seçmiş olduğu mesleği ifa ederken mutsuz olabilecektir.

Diğer taraftan meslek seçimi aşamasında bulunan bir birey bu seçimini yaparken çeşitli etkenlerin altında karar alma durumdadır. Bu etkenler, bireyin kendi istek ve arzuları kadar, mesleğin yapısı ve bireyin çevresinden almış olduğu olumlu veya olumsuz bilgilerdir. Özellikle çevresel unsurların ilk sarısında da aile gelmektedir. Aileler bu aşamada meslek seçiminde direkt olarak etkin olmak istemekte ve dolayısıyla muhasebe mesleğini seçme aşamasında olan bir birey de bu etkenlerin altında karar verme durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir.

Muhasebe mesleğini halen yürüten meslek mensupları arasında yapılan bu çalışmada, meslek seçiminde etkin olan etkenlerin meslek seçimlerindeki ağırlıkları faktör analizi yardımıyla analiz edilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır. Muhasebe meslek mensubunun muhasebecilik mesleğini seçerken, bilinçli ve isteklerine göre karar verdiği görülmektedir. Bu düşüncelerden ilk beş sırayı, bağımsız çalışma imkanı, işten ayrılma durumunda iş bulabilme imkanı, mesleğin prestij sağlayacağı düşüncesi, ofis ortamında çalışılması ve muhasebe mesleğinin gelecekte yeni fırsatlar yaratma düşüncesi oluşturmaktadır.

Diğer taraftan muhasebe mesleğini seçme aşamasında olan bireyin en az etkilendiği unsurlarda çevresel

etkenlerdir. Bu etkenler ise, muhasebecilik mesleğinin seçiminde en az ağırlıkta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan, son üç sırayı da eşi ile aynı iş ortamında çalışma isteği, baba mesleği olması ve eşinden etkilenme şeklinde oluşmaktadır.

Kaynakça

AHMADI, Mohammad, ve Diğerleri, “A Factor- Analytic Approach Profiling Job Selection Differences of Male and Female Accountants”, Managerial Auditing Journal, Vol:10, No.7, 1995

BÜKAM, Bahçeşehir Üniversitesi Kariyer Merkezi, (www.bahcesehir.edu.tr), Erişim Tarihi, 25.4.2007

ÇAKIR, Mehmet Ali, “Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2004, Cilt:37, Sayı: 2

ÇOBAN, Aysel Esen; “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:10, Güz 2005

DAVIS Benjamin and Paul WINTERS, “Gender, Networks and Mexico- U.S.

Migration”, Journal of Development Studies 38(2), December, 2001

FSU, The Career Center, Florida State University, (www.fsu.edu), Erişim Tarihi, 30.4.2007

GRUBB, W. Norton, “An Occupation Harmony: The Roles of Markets and Governments in Career Information and Caree”, Working Paper, Universty of California, September 2002

HAMAMCI, Zeynep ve HAMURLU, Mehmet Kürşat, “Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları İle İlişkisi”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:10 Güz 2005

RAZON, Norma, “Bir Gencin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler”, (http://netcozum.sitemynet.com), Erişim Tarihi, 25.4.2007

TATLIDİL, Hüseyin, Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz, Cem Web Ofset Ltd.Şti., Ankara, Ekim 1996

TEMEL, Ali, (www. maltepe.edu.tr), Erişim Tarihi: 25.4.2007

USUL, Hayrettin, Davranışsal Muhasebe, Asil Yayınları, Ankara, 2007

UYGUÇ, Nermin, “Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi”, D.E.Ü., İ.İ.B.F Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, Yıl:2003